

SISTEMUL BANCAR DIN ECONOMIILE EMERGENTE DIN ASIA ÎN CONTEXTUL COVID-19. STUDIU DE CAZ –ZONA ASEAN

Ionela Voinea*

** Academia de Studii Economice din București, București, România*

Rezumat

Importanța sistemului bancar pentru economie a fost intens dezbătută în literatura de specialitate și numeroase studii și lucrări arată legătura dintre bănci și dezvoltarea economică. Articolul analizează sistemul bancar din economiile emergente din Asia, în special din zona ASEAN, în contextul pandemiei de coronavirus și arată importanța instituțiilor financiar-bancare în implementarea primelor măsuri pe care autoritățile le-au luat pentru a limita impactul COVID-19 asupra economiilor din regiune.

Sistemul financiar-bancar din zona ASEAN a reacționat rapid la pandemie, a dat dovadă de flexibilitate și s-a adaptat noului context economic. Băncile din această regiune sunt principalul finanțator al economiei și sunt deschise către noile tehnologii și cooperarea cu fitech-urile, astfel că noul context, în care comportamentul consumatorilor se schimbă ca urmare a izolării și restricțiilor sanitare, favorizează digitalizarea, iar instituțiile financiare își accelerează strategiile de transformare digitală.

Evoluția economiei depinde de evoluția crizei sanitare, dar modul cum va evolua pandemia este incert. Singura certitudine este că modul în care băncile reacționează acum la criză va determina modul în care se vor reconstrui pentru viitor.

Cuvinte-cheie: sistem bancar, economii emergente, sistem bancar ASEAN, digital banking, dezvoltare economică

Clasificare JEL: E02, F63, G21, G23, F34

Introducere

Răspândirea COVID-19 în întreaga lume a avut impact negativ atât asupra gospodăriilor, cât și a companiilor și a afectat economia la nivel global. Sentimentul de incertitudine și întreruperea lanțului de aprovizionare, asociate cu pandemia COVID-19 au determinat companiile să fie mai cumpătate, să își refacă strategiile și să amâne investițiile majore sau planurile de expansiune.

* Autor de contact, **Voinea Ionela** - ionelavoinea007@yahoo.com

Țările membre ASEAN au fost printre primele afectate de pandemia izbucnită în China și multe companii și-au închis activitatea, deoarece erau considerate neesențiale sau pur și simplu nu aveau resurse pentru a susține operațiunile. Dar dincolo de companii și industrii, pandemia a afectat direct gospodăriile și persoanele fizice, deoarece închiderea afacerilor a dus la concedieri masive.

Ca și alte țări din lume, statele membre ASEAN au lansat imediat pachete de măsuri de apărare împotriva pandemiei și pentru diminuarea efectelor COVID-19 asupra economiei. Politica monetară a fost folosită pentru a asigura o lichiditate adecvată și pentru a spori încrederea în economie, atunci când au apărut preocupările inițiale privind întreruperea lanțurilor de aprovizionare și restricțiile de călătorie. Cu toate acestea, pe măsură ce virusul s-a răspândit și impactul economic a devenit mai dur, guvernele au implementat măsuri de stimulare fiscală mai puternice pentru a susține economia, în special în sectoarele puternic afectate, precum turismul și IMM-urile.

Măsurile luate de autorități, nu doar cele care țin de politica monetară, ci și pachetele de stimuli fiscali au fost implementate prin bănci. Instituțiile financiare au fost cele care au sprijinit companiile, au acordat credite antreprenorilor care aveau nevoie de capital de lucru pentru a-și ține afacerile în viață și au aplicat moratorii la creditele pentru persoanele fizice.

Băncile din zona ASEAN au fost deschise noilor tehnologii, iar schimbarea comportamentului consumatorilor, ca urmare a măsurilor impuse de COVID-19 – izolarea la domiciliu, distanțarea socială, restricțiile de călătorie, dar și riscul de infectare au crescut interesul pentru produsele și serviciile oferite de fitech-uri, au făcut canalele digitale mai atractive și au accelerat strategia de transformare digitală a instituțiilor financiare din regiune. Aceasta este o tendință înregistrată la nivel global, nu doar în cazul țărilor membre ASEAN. Se estimează că descărcările zilnice pe telefoanele mobile a aplicațiilor de finanțare au crescut începând cu februarie 2020 cu 24% - 32%, ceea ce înseamnă o creștere zilnică medie de 5,2 milioane - 6,3 milioane în 74 de țări (Fu și Mishra, 2020).

1.Recenzia literaturii de specialitate

Băncile sunt motorul economiei, iar relația dintre sistemul bancar și dezvoltarea economică a fost cercetată și analizată cu atenție în literatura de specialitate. Joseph A. Schumpeter (1912) arată importanța instituțiilor financiare și susține că intermedierea financiară accelerează progresul tehnologic prin redistribuirea fondurilor către companiile care sunt orientate spre folosirea unor noi tehnologii, mai eficiente și inovative. Totodată, Raymond W. Goldsmith (1969) a evidențiat cât de importantă este finanțarea în dezvoltarea economică. El a realizat un amplu studiu care urmărește evoluția a 35 de state, în perioada 1860-1963, și subliniază legătura între dezvoltarea sistemului financiar și creșterea economică.

Totodată, importanța legăturii dintre bănci și creșterea economică cere atenție pentru că problemele băncilor se reflectă în stabilitatea sistemului bancar și în evoluția

economiei. Luc Laeven și Valencia Fabián (2018) scot în evidență modul în care crizele din sistemul financiar afectează stabilitatea macroeconomică, iar costurile sunt suportate de toată lumea.

Bogdan Căpraru (2014) arată că economiile emergente influențează major nivelul economiei globale, iar sistemele bancare din aceste state sunt caracterizate de fragilitate, băncile trecând prin mari schimbări în ultimele decenii ca urmare a: dereglementării, internaționalizării bancare, schimbărilor de regimuri politice, creșterii concurenței financiar-bancare și dezvoltării tehnologiei și, nu în ultimul rând, crizelor financiare internaționale.

Abu Hanifa Md. Noman (2017) analizează sistemul financiar bancar al statelor membre ASEAN, în perioada 1990 – 2014, și arată cum încurajarea concurenței între băncile comerciale a condus la creșterea eficienței operaționale și la creșterea stabilității.

Wahyoe Soedarmono (2013) arată că autoritățile din Asia au încurajat consolidarea sistemului bancar prin fuziuni și achiziții pentru a crește stabilitatea.

În ceea ce privește digitalizarea sistemului bancar, studii recente arată că pandemia a influențat accelerarea strategiilor de transformare digitală a instituțiilor financiare și a crescut gradul de adopție a fintech-urilor. Fu și Mishra (2020) arată că restricțiile de mobilitate, frica de îmbolnăvire și perioadele de izolare au generat o creștere a interesului pentru produsele și serviciile oferite de fintech-uri.

Studiile care analizează modul în care se iau deciziile de folosire a serviciilor și produselor financiare oferite de fintech-uri, la nivel individual, arată importanța educației financiare și a familiarizării cu noile tehnologii și legătura cu demografia. Spre exemplu, Bruce Carlin (2017) analizează introducerea unei aplicații de gestionare a finanțelor personale pe smartphone și arată modul în care un acces mai facil la informațiile financiare prin noile tehnologii influențează folosirea creditelor de consum și afectează, în cele din urmă, sănătatea financiară. Analiza evidențiază rolul demografiei și arată că genul și vârsta determină diferențe, atât în probabilitatea adoptării diferitelor servicii financiare, cât și în rezultatele economice. De asemenea, Brown (2020) cercetează introducerea tehnologiei cardurilor contactless la nivelul clienților și constată că tinerii din mediul urban sunt cei care ridică rata de adopție a acestui tip de plată.

2. Metodologia cercetării

Articolul analizează sistemul bancar din Asia de Sud Est, în special din zona ASEAN, și modul în care acesta a reacționat în contextul evoluției pandemiei și al extinderii crizei sanitare.

Cercetarea urmărește măsurile luate de autorități pentru a diminua efectele pandemiei asupra economiei și modul în care au fost implementate aceste pachete de stimuli, prin intermediul sistemului bancar, pentru a susține industriile afectate de Covid-19. Sunt cercetate măsurile luate în prima etapă, analizând datele disponibile, în contextul în care evoluțiile crizei sanitare au fost greu de estimat, iar prognozele privind impactul coronavirusului asupra economiilor au fost revizuite odată cu agravarea crizei sanitare.

A fost folosită analiza calitativă a răspunsului la pandemia COVID-19, pentru a arăta cum au reacționat autoritățile naționale și cum au fost coordonate măsurile la nivelul

regiunii ASEAN. În același timp, au fost analizate măsurile luate de autoritățile monetare din țările ASEAN și modul în care sistemele bancare au participat la proiectele prin care guvernele au implementat măsuri de diminuare a efectelor pandemiei.

Totodată este analizat gradul de bancarizare în cadrul țărilor ASEAN, fiind interpretate datele privind bancarizarea și proporția celor care au folosit internetul pentru a plăti facturi, din fiecare țară membră, pentru a arăta potențialul de dezvoltare a sistemului bancar din regiune, în noul context generat de COVID-19, care a accelerat digitalizarea produselor și serviciilor bancare.

Analiza se limitează la datele disponibile în prima etapă de aplicare a măsurilor de diminuare a efectelor pandemiei, în contextul în care estimările privind impactul COVID-19 asupra economiei se revizuiesc constant, pe măsură ce apar noi date statistice.

Au fost urmăriți indicatorii macroeconomici, indicatori ai gradului de bancarizare a populației și au fost folosite baze de date și rapoarte oficiale ale Băncii Asiatice pentru Dezvoltare (ADB), ale agenției de rating Fitch, Fondului Monetar Internațional (FMI), Băncii Mondiale (BM) și date ale autorităților naționale de reglementare – bănci centrale, asociații ale băncilor comerciale din regiune etc.

3. Primele măsuri de diminuare a efectelor pandemiei

Majoritatea țărilor din Asia de Sud-Est au avut posibilitatea aplicării unor politici monetare și fiscale, care să limiteze efectele pandemiei, și aproape toate țările și-au relaxat politica monetară. Unele dintre băncile centrale au intervenit chiar de la începutul pandemiei prin reducerea dobânzii de politică monetară (Indonezia, Malaezia, Filipine, Tailanda și Vietnam) și a rezervelor minime obligatorii pentru bănci, stabilirea unor fonduri destinate împrumuturilor către firmele afectate, moratorii la plata creditelor și excluderea împrumuturilor legate de Covid-19 de la calculul ratei creditelor neperformante sau operațiuni de piață monetară (Indonezia).

Pe lângă măsurile care țin de politica monetară, au fost implementate pachete cu stimuli fiscali pentru a susține companiile și populația (Tabelul nr. 1). Structura acestor pachete a variat de la o țară la alta, dar a inclus, în diferite proporții, subvenții financiare și amânarea sau scutirea de impozite, multe țări punând în aplicare politici specifice pentru a sprijini sectoarele vulnerabile precum IMM-urile.

În Cambodgia, Malaezia și Myanmar, spre exemplu, accesul la finanțare pentru IMM-uri a fost facilitat prin împrumuturi cu dobândă redusă, iar în Malaezia și Tailanda au fost aplicate amânări sau scutiri ale plății ratelor la credite. În Malaezia au fost implementate ajustări ale reglementărilor prudențiale, pentru a permite împrumuturi suplimentare pentru IMM-uri, garanții guvernamentale pentru împrumuturi, iar în Indonezia s-au aplicat evaluări mai relaxate ale creditului și alte ajustări prudențiale de reglementare, susținute de fonduri speciale pentru sprijinirea IMM-urilor. Totodată, au fost acordate granturi și subvenții – în Brunei și Tailanda sub formă de subvenții salariale sau facilitarea chiriilor, ca în cazul Malaeziei.

COVID-19 a lovit întreaga lume, șocul economic a fost puternic și sever, iar industria bancară s-a confruntat încă de la izbucnirea pandemiei cu provocări fără precedent. Băncile sunt cele care trebuie să țină economia în funcțiune și au făcut acest lucru chiar și în timpul perioadelor de izolare și restricții sanitare. Guvernele și băncile centrale au acționat rapid, desfășurând un întreg arsenal de pachete de stimulente fiscale și monetare pentru a susține companiile care nu dispuneau de numerar, pentru a furniza lichidități piețelor financiare și pentru a ajuta milioane de oameni care și-au pierdut locul de muncă.

Toate aceste pachete de măsuri sunt aplicate prin intermediul sistemului bancar, iar băncile sunt conștiente că modul în care reacționează la criză va determina maniera în care se vor reconstrui pentru viitor. Sprijinirea guvernelor și clienților este crucială în timpul pandemiei, dar acest lucru va necesita un răspuns coerent și echilibru din partea băncilor, pentru a răspunde unor provocări cu care nu s-au mai confruntat, în pofida experienței crizelor anterioare.

Tabelul nr. 1. Valoarea primelor pachete de măsuri pentru limitarea impactului pandemiei, implementate în statele membre ASEAN

Statul	Valoarea pachetului (miliarde de dolari)	Data
Brunei	0,3	30 martie 2020
Cambodgia	0,1	13 aprilie 2020
	2,0	14 aprilie 2020
Indonezia	0,7	25 februarie 2020
	8,1	13 martie 2020
	1,5	16 martie 2020
	3,9	18 martie 2020
	24,6	31 martie 2020
	43,0	19 mai 2020
Laos	0,005	2 aprilie 2020
Malaezia	4,8	27 februarie 2020
	55,2	27 martie 2020
	2,4	6 aprilie 2020
Myanmar	0,1	27 aprilie 2020
Filipine	0,5	16 martie 2020
	3,8	31 martie 2020
Singapore	4,6	18 februarie 2020
	33,7	26 martie 2020
	3,4	6 aprilie 2020
	23,3	26 mai 2020
Thailanda	3,2	4 martie 2020
	3,6	24 martie 2020
	82,0	7 aprilie 2020
Vietnam	10,8	6 martie 2020
	2,6	10 aprilie 2020

Sursa: Muhamed Zulkhibri, M., Sinay, J.B., 2020, pag. 4.

Băncile centrale au fost primele în luarea măsurilor de susținere a economiei, pentru că politica monetară a fost folosită mai întâi pentru a asigura lichiditatea adecvată și pentru a spori încrederea în economie, atunci când au apărut preocupările inițiale privind întreruperea lanțurilor de aprovizionare și măsurile de izolare și carantină. Pe măsură ce pandemia a luat amploare și impactul asupra economiei a fost mai dur, guvernele au aplicat, tot prin intermediul băncilor, pachete de măsuri fiscale pentru a susține sectorul sanitar și pentru a atenua efectele asupra companiilor, în special asupra IMM-urilor.

Muhamed Zulkhibri și Joy Blessilda Sinay arată în raportul ASEAN Policy Brief că statele membre ASEAN au implementat, până în luna mai 2020, pachete fiscale în valoare totală de 318,2 miliarde de dolari, echivalentul a 10,1% din PIB-ul regional în 2019, Thailanda fiind țara cu cel mai mare pachet de măsuri în valoare de 88,8 miliarde de dolari.

Băncile s-au confruntat, în perioada de început a pandemiei, cu o activitate intensă și cu o prezență fizică redusă, pentru că, în același timp, au respectat restricțiile sanitare și au implementat politicile de lucru de la domiciliu. De asemenea, acestea s-au adaptat rapid pentru a răspunde eficient creșterii numărului de solicitări de credit și a apelurilor din call-center-uri.

Covid-19 are, de asemenea, un impact considerabil asupra modului în care oamenii lucrează și consumă, astfel că unele țări, spre exemplu, Brunei, Malaezia și Singapore, sprijină IMM-urile să se adapteze la acest mediu în schimbare, prin adaptarea la comerțul electronic și digitalizare, în general.

4.Provocările digitalizării

ASEAN este o regiune care aduce împreună 643 de milioane de oameni din 10 țări, cu caracteristici diferite, de la Laos, o țară agricolă, până la Singapore, un oraș-stat cu unul dintre cele mai ridicate niveluri de trai din lume. Studiile arată însă că sistemul bancar din această regiune este unul omogen (Banna, et al. 2019), iar băncile din această regiune sunt principalul finanțator al economiei și dețin mai mult de 80% din activele financiare ale regiunii. Diferențele dintre țări se văd în sistemul bancar și în utilizarea serviciilor financiare. În grupul ASEAN 5 (Indonezia, Malaezia, Filipine, Singapore și Thailanda), industria bancară este mai dezvoltată, cu servicii financiare sofisticate, spre deosebire de țările din grupul BCMLV (Brunei, Cambodgia, Myanmar, Laos și Vietnam). Nivelul de dezvoltare al sistemului bancar se reflectă și în gradul de bancarizare. Astfel, în anul 2017, Singapore are cel mai ridicat grad de bancarizare, 98% din populația adultă deținând un cont bancar, urmat de Malaezia și Thailanda, cu un grad de bancarizare de 85%, respectiv 82%. Țările cu cel mai scăzut grad de bancarizare sunt Myanmar și Cambodgia, cu 26% și respectiv 22%, arată datele Băncii Mondiale. (Tabelul nr. 2).

Tabel nr. 2. Gradul de bancarizare în ASEAN, adulți care dețin un cont bancar

Tara	Gradul de bancarizare
Singapore	98%
Malaezia	85%
Thailanda	82%
Indonezia	49%
Filipine	34%
Vietnam	31%
Laos	29%
Myanmar	26%
Cambodgia	22%
Brunei	-

Sursa: Banca Mondială, The Global Findex Database 2017

Studiul Global Findex analizează și motivele gradului redus de bancarizare, iar în țările ASEAN cea mai des menționată barieră în deținerea unui cont bancar a fost lipsa banilor (respondenții au putut alege mai multe motive). Răspunsurile diferă însă de la o țară la alta. În Filipine, adulții nebancarizați au spus că nu dețin un cont bancar și pentru că serviciile financiare sunt scumpe (38%), nu au documentele necesare deschiderii contului (32%) sau banca este prea departe (29%). În Cambodgia, principalul motiv este lipsa fondurilor (63%), dar și faptul că nu au documentele necesare (28%) deschiderii unui cont (Tabelul nr. 3).

În Laos, 26% dintre respondenți au declarat că banca este prea departe, respectiv 27% dintre respondenți în Cambodgia și 29% dintre respondenți în Filipine. Noile tehnologii aduc produsele și serviciile bancare pe smartphone, fiind doar un click distanță.

Tabel nr. 3. Motivele pentru care populația din zona ASEAN nu deține un cont bancar

Țara/ Motivul	Instituția financiară este prea departe	Serviciile financiare sunt prea scumpe	Nu au documentele necesare	Nu au încredere în instituțiile financiare	Din motive religioase	Nu au fonduri suficiente	Are deja cont cineva din familie	Nu au nevoie de servicii financiare
Malaezia	6%	7%	5%	5%	2%	9%	10%	-
Thailanda	7%	3%	2%	2%	1%	11%	12%	1%
Indonezia	19%	19%	15%	5%	3%	42%	17%	1%
Filipine	29%	38%	32%	15%	10%	49%	20%	1%
Vietnam	9%	8%	10%	5%	0%	32%	16%	10%
Laos	26%	13%	17%	5%	3%	56%	12%	2%

Myanmar	17%	7%	24%	1%	2%	57%	7%	5%
Cambodgia	27%	23%	28%	16%	12%	63%	11%	2%
Singapore	-	-	-	-	-	-	-	-
Brunei	-	-	-	-	-	-	-	-

Sursa: Banca Mondială, *The Global Findex Database 2017*

Când vine vorba de plata facturilor online, Singapore are cea mai mare pondere a persoanelor care fac acest lucru prin intermediul internetului (50%). În Cambodgia, Myanmar, Laos, Filipine și Indonezia, proporția celor care plătesc facturile online este foarte mică (Tabelul nr. 4.). Aceste cifre arată potențialul pieței și faptul că, în noul context al pandemiei, când comportamentul consumatorului s-a schimbat, băncile vor putea folosi mai mult canalele digitale.

Tabel nr. 4. Ponderea persoanelor care au folosit internetul pentru a plăti facturi

	Persoane cu vârsta peste 15 ani	Persoane cu vârsta 15-24 de ani	Persoane cu vârsta peste 25 ani
Singapore	50%	27%	54%
Malaezia	25%	24%	25%
Thailanda	10%	17%	9%
Indonezia	4%	6%	4%
Filipine	3%	3%	4%
Vietnam	7%	11%	5%
Laos	3%	5%	2%
Myanmar	1%	3%	0%
Cambodgia	1%	1%	1%

Sursa: Banca Mondială, *The Global Findex Database 2017*

În ultimii ani, Asia a fost cea care a adus inovarea în serviciile bancare, iar băncile asiatice au fost lideri în ceea ce privește digitalizarea. Autoritățile din domeniul financiar-bancar au încurajat folosirea celor mai noi tehnologii pentru digitalizarea serviciilor financiare și pentru a crește incluziunea financiară.

Asociația Băncilor ASEAN (ASEAN Bankers Association), formată din asociațiile bancare ale tuturor celor 10 țări membre ASEAN, promovează noile tehnologii și colaborarea activă între instituțiile bancare și fintech-uri. Totodată, Asociația Băncilor ASEAN, împreună cu Autoritatea Monetară din Singapore și International Finance Corporation, au dezvoltat ASEAN Financial Innovation Network (AFIN), o platformă care susține inovarea în regiune, prin intermediul fintech-urilor și parteneriatul acestora cu băncile și instituțiile financiare nebancale (Mortimer-Schutts 2017).

În Malaezia, spre exemplu, Malaysia Digital Economy Corporation (MDEC) susține economia digitală a țării, prin creșterea gradului de conștientizare a importanței

noilor tehnologii și aduce împreună antreprenori din domeniul tehnologiei, reprezentanți ai autorităților, investitori și specialiști, pentru a oferi resurse și cursuri de formare profesională, atât companiilor și startup-urilor, cât și populației.

Transformarea digitală stimulează inovația, generează eficiență și îmbunătățește serviciile, impulsivând - în același timp - o creștere mai incluzivă și mai durabilă. În același timp, amploarea și viteza acestei schimbări aduc provocări în multe domenii, inclusiv în domeniul financiar-bancar. Măsurile de izolare și de distanțare socială, aduse de pandemia de coronavirus, au accelerat digitalizarea în regiune și au schimbat strategiile băncilor din Asia de Sud-Est. Pentru a face față provocărilor, băncile trebuie să se reinventeze, să gândească asemenea fitech-urilor care sunt pregătite să atragă clienții bancari când apare o oportunitate, profitând de agilitate și flexibilitate pentru a lansa rapid produse și servicii.

Agenția de rating Fitch se așteaptă ca băncile, stabile și avansate din punct de vedere al digitalizării, să câștige pe măsură ce clienții, ca în orice perioadă de criză, își vor dori siguranță, beneficiind - în același timp - de o creștere a productivității ca urmare a închiderii sucursalelor.

Multe bănci importante din regiune au raportat o creștere a activităților bancare online de la debutul pandemiei. Spre exemplu, Bank Rakyat Indonesia a raportat o creștere anuală de aproximativ 88% a activității bancare pe internet în primul trimestru din 2020, creșteri similare înregistrând și bănci importante din Filipine și Malaezia. Totodată, DBS Group Holdings, Oversea-Chinese Banking Corp și United Overseas Bank, cele mai mari trei bănci din Singapore, au raportat, pe lângă tranzacțiile digitale mai mari, în aceeași perioadă, o creștere semnificativă a deschiderii de conturi digitale sau a utilizării platformelor de servicii de planificare financiară și a chatboților (Fitch, 2020). Agenția de rating se așteaptă ca această tendință să persiste și post-pandemie și clienții obișnuiți cu tranzacțiile pe bază de numerar să își păstreze obiceiurile nou adoptate. Schimbarea comportamentului clienților și concurența cu fitech-urile vor forța băncile să inoveze mai repede, pentru a face față pieței tot mai dinamice. Băncile vor fi și mai active în urmărirea creșterii prin canale digitale, sucursalele existente urmând să fie optimizate în continuare și folosite pentru servicii cu valoare adăugată mai mare și vânzări încrucșate. Însă, cu excepția băncilor filipineze, băncile din regiune nu se bazau, în general, pe extinderea canalelor fizice de distribuție pentru a genera venituri înainte de pandemie. Fitch estimează că băncile de pe marile piețe ASEAN și-au crescut în medie veniturile, înregistrând un nivel al ratei anuale compuse de creștere (CAGR) de 8% în perioada 2014-2019, în timp ce rețelele lor de sucursale au înregistrat o scădere cu 1% a acestei rate.

Băncile vor schimba strategia și vor folosi mai mult canalele digitale, având în vedere că pandemia a schimbat comportamentul consumatorilor în ceea ce privește folosirea tehnologiei. DBS Bank Ltd. raporta, înaintea pandemiei, că raportul cost-venit al clienților săi digitali este cu aproximativ 20 puncte procentuale mai mic decât în cazul clienților săi bancari non-digitali, ceea ce arată că există potențial pentru creșterea productivității pe termen mai lung, dacă tendința persistă. Pe termen scurt însă, investițiile în tehnologie ar putea fi temperate tocmai din cauza incertitudinii mediului de business.

Rata ridicată de adopție a canalelor digitale va avantaja băncile care sunt bine poziționate în piață și folosesc deja canale digitale și noi tehnologii și va crește avantajul

competitiv al acestora, în fața băncilor mai puțin agile sau a băncilor digitale nou intrate pe piață. Autoritățile de reglementare din regiune au prelungit deja termenul pentru acordarea licențelor băncilor digitale ca urmare a pandemiei, dar este posibil ca unele dintre companii, în special cele care nu vin dintr-un mediu bancar tradițional, să își reevalueze strategia și să se concentreze pe gestionarea afacerilor existente.

Spre exemplu, Bank Negara Malaysia și-a arătat susținerea pentru folosirea tehnologiei și digitalizarea sectorului bancar, iar în luna martie 2020 a anunțat că vor fi acordate până la cinci licențe pentru bănci digitale și a publicat criteriile de acordare a acestora. Cadrul de licențiere pentru băncile digitale face parte dintr-o serie de măsuri prin care Banca Națională a Malaeziei susține folosirea celor mai noi tehnologii în sectorul bancar. Băncile digitale pot oferi acces facil consumatorilor la produse și servicii bancare, vor adăuga dinamism sectorului bancar și vor susține economia, dar Banca Centrală precizează că este nevoie de o abordare echilibrată și că sunt necesare reglementări care să protejeze deponenții. Astfel, băncile digitale vor trece prin mai multe etape de licențiere. Etapa inițială (primii 3-5 ani), de fundamentare, este cea în care băncile vor trebui să își demonstreze viabilitatea și integritatea, iar Banca Centrală va observa performanța și riscurile aferente. În această etapă, băncile vor respecta un set simplificat de reglementări bancare, iar activele băncii nu pot depăși 2 miliarde de Ringgiti Malaezieni (RM). Totodată, deoarece aceste bănci pot adopta noi modele de business, netestate, Banca Centrală precizează că sollicitanții trebuie să fie pregătiți nu doar cu un plan de afaceri, ci și cu un plan de ieșire, în cazul în care aceste modele de afaceri se dovedesc a fi ne sustenabile sau ineficiente.

Concluzii

Țările membre ASEAN au fost printre primele afectate de Covid-19, efectele au fost dure, iar industria bancară s-a confruntat încă de la izbucnirea pandemiei cu provocări fără precedent. Băncile sunt cele care susțin economia și au făcut acest lucru, inclusiv în timpul perioadelor de izolare și restricții sanitare. Autoritățile au acționat rapid, desfășurând un întreg arsenal de pachete de stimulente fiscale și monetare pentru a susține companiile, pentru a furniza lichidități piețelor financiare și pentru a ajuta persoanele care și-au pierdut locul de muncă. Toate aceste pachete de măsuri sunt aplicate prin intermediul sistemului bancar.

Băncile centrale au luat măsurile de susținere a economiei și reducere a dobânzilor de politică monetară, a rezervelor minime obligatorii și operațiunile de piață monetară au menținut stabilitatea financiară, au asigurat lichiditatea în sistem și au condus la reducerea costului creditului. Pe măsură ce pandemia a luat amploare și impactul asupra economiei a fost mai dur, guvernele au aplicat, tot prin intermediul băncilor, pachete de măsuri fiscale pentru a susține sectorul sanitar și pentru a atenua efectele asupra companiilor, în special asupra IMM-urilor.

Sistemul bancar din zona ASEAN a reacționat rapid la pandemie, a dat dovadă de flexibilitate și s-a adaptat noului context economic generat de pandemie. Accesul la

credite rapide și ieftine, inclusiv restructurarea împrumuturilor și moratoriile la plata creditelor au oferit companiilor din regiune un sprijin care să le permită ieșirea din criză.

Băncile din această regiune sunt principalul finanțator al economiei, manifestă deschidere către noile tehnologii și cooperarea cu fintech-urile, astfel că noul context, în care comportamentul consumatorilor se schimbă ca urmare a izolării și restricțiilor sanitare, favorizează digitalizarea, iar instituțiile financiare își accelerează strategiile de transformare digitală. Provocarea este enormă pentru că flexibilitatea și adaptarea trebuie să vină la pachet cu eficiență, responsabilitate și echilibru.

Sistemul bancar din Asia este mai deschis ca niciodată spre colaborarea cu fintechurile și alte companii care oferă servicii financiare, este flexibil, dar această deschidere presupune și asumarea unor riscuri. Fintech-urile și băncile digitale vin cu noi modele de business. Este nevoie de noi reglementări și de noi modele de business pentru adaptarea la noul context al pandemiei, la noi obiceiuri de consum ale oamenilor afectați de izolare și restricții împotriva răspândirii virusului, la un nou stil de lucru, de acasă, la o lume într-o continuă și rapidă schimbare.

Analiza gradului de bancarizare a țărilor membre ASEAN arată potențialul de creștere a sistemului bancar din aceste țări. Diferențele în gradul de bancarizare au determinat și diferențe în rolul instituțiilor bancare în cadrul proiectelor guvernamentale de stimulare a economiei, în țările unde gradul de bancarizare este mai mare măsurile de susținere a populației fiind mai ușor de implementat.

Analiza motivelor gradului redus de bancarizare, arată că una dintre barierele cel mai des menționate în deținerea unui cont bancar a fost distanța mare față de o bancă, spre exemplu în Laos, Cambodgia, Filipine. Digitalizarea, accelerată de restricțiile și de izolarea impuse de măsurile împotriva răspândirii virusului, va face mai facil accesul la produsele și serviciile bancare. Noile tehnologii fac să dispară această barieră a distanței, pentru că aduc produsele și serviciile bancare pe telefon, la doar un click distanță.

Băncile stabile și avansate din punct de vedere al digitalizării vor beneficia de faptul că, în orice perioadă de criză, clienții își doresc siguranța și vor înregistra și o creștere a productivității ca urmare a închiderii sucursalelor. Multe bănci importante din regiune au raportat o creștere a activităților bancare online de la debutul pandemiei. Spre exemplu, Bank Rakyat Indonesia a raportat o creștere anuală de aproximativ 88% a activității bancare pe internet în primul trimestru din 2020, creșteri similare înregistrând și bănci importante din Filipine și Malaezia. Totodată, cele mai mari trei bănci din Singapore au raportat, pe lângă tranzacțiile digitale mai mari, în aceeași perioadă, o creștere semnificativă a deschiderii de conturi digitale sau a utilizării platformelor de servicii de planificare financiară și a chatboțurilor.

Băncile folosesc tot mai mult canalele digitale pentru a ajunge la consumatorii al căror comportament de consum s-a schimbat în contextul restricțiilor de deplasare și a perioadelor de carantină. Totodată, transformarea digitală stimulează o creștere mai incluzivă și mai durabilă a sistemelor bancare din regiune.

Este incert cum va evolua pandemia, singura certitudine este că modul în care băncile reacționează acum la criză va determina maniera în care se vor reconstrui pentru viitor.

Aceasta este etapa primelor analize ale efectelor Covid-19, dar pe măsură ce vor exista mai multe date statistice privind evoluția economiei și impactul pandemiei asupra

sistemului bancar, analizele vor fi mai aprofundate. Totodată, cercetarea poate fi extinsă cu analiza altor regiuni și compararea modului în care s-a reacționat la criză și a măsurilor luate pentru diminuarea efectelor Covid-19.

Bibliografie

- [1] ADB, 2020, *An Updated Assessment of the Economic Impact of COVID-19*, ADB Brief no. 133, disponibil la <<https://www.adb.org/sites/default/files/publication/604206/adb-brief-133-updated-economic-impact-covid-19.pdf>> [accesat 29 septembrie]
- [2] Bank Negara Malaysia, 2020, *Licensing Framework for Digital Banks Exposure Draft*, disponibil la <<https://www.bnm.gov.my/index.php?ch=57&pg=137&ac=924&bb=file>> [accesat 10 octombrie 2020].
- [3] Banna, H., Shah, S. K.B., Md Noman, A.H., Ahmad, R., Masud, M.M., 2019. *Determinants of Sino-ASEAN Banking Efficiency: How Do Countries Differ?*, Economies, MDPI, Open Access Journal, vol. 7(1), pages 1-23, February. Disponibil la <<https://www.mdpi.com/2227-7099/7/1/13/html>>, [accesat 9 octombrie 2020].
- [4] Brown, M., Hentschel, N., Mettler, H., & Stix, H., 2020, *Financial Innovation, Payment Choice and Cash Demand – Causal Evidence from the Staggered Introduction of Contactless Debit Cards*, Oesterreichische Nationalbank, Working Papers No. 230. Disponibil la <<https://ideas.repec.org/p/onb/oenbwp/230.html>> [accesat la 2 octombrie 2020].
- [5] Carlin, B., Olafsson, A., & Pagel, M., 2017, *Fintech adoption across generations: Financial fitness in the information age*, National Bureau of Economic Research. Disponibil la <<https://www.nber.org/papers/w23798.pdf>> [accesat la 7 octombrie 2020].
- [6] Căpraru, B., 2014, *Activitatea bancară. Sisteme, operațiuni și practici*, CH Beck, București,
- Fu, J., Mishra, M., 2020, *The Global Impact of COVID-19 on Fintech Adoption*. Swiss Finance Institute Research [7] Paper Series No. 20-38. Disponibil la <<file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/SSRN-id3588453.pdf>>, [accesat pe 5 octombrie 2020].
- [8] Fitch, 2020, *Digital Banks in South-East Asia* disponibil la <<https://www.fitchratings.com/research/banks/digital-banks-in-south-east-asia-19-08-2020>>, [accesat pe 11 octombrie 2020].
- [9] Goldsmith, R. W., 1969, *Financial Structure and Development*. New Haven, CT: Yale University Press.
- [10] Laeven, L., Valencia, F., 2018, *Systemic Banking Crises Database*. IMF Working Papers WP/18/206, disponibil la <<https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/09/14/Systemic-Banking-Crises-Revisited-46232>>

- [11] Mortimer-Schutts, I. 2017, *AFIN: ASEAN Financial Innovation Network* disponibil la <<https://drive.google.com/file/d/0B4CRtxpFBS-vM01EM0NQdGZKUnc/view>> [accesat pe 9 octombrie 2020].
- [12] Noman, A. H. M., Chan, S. G., Che, R. I., 2017, *Does competition improve financial stability of the banking sector in ASEAN countries? An empirical analysis.* Disponibil la <<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0176546>>
- [13] Schumpeter, J., 1912, *The Theory of Economic Development* translated by Redvers Opie, Harvard University Press: Cambridge, MA, 1934
- [14] Zulkhibri, M., Sinay, J.B., 2020, *Assessing ASEAN Economic Policy Responses in a Pandemic*, în *ASEAN Policy Brief No. 02 / May 2020*, disponibil la <https://asean.org/storage/2020/06/ASEAN-Policy-Brief-02_31-May-2020.pdf> [accesat pe 10 octombrie 2020].
- [15] Soedarmono, W., Fouad, M., Amine T., 2013. *Bank competition, crisis and risk taking: Evidence from emerging markets in Asia.* *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money* 23:196–221, disponibil la <https://econpapers.repec.org/article/eeeintfin/v_3a23_3ay_3a2013_3ai_3ac_3ap_3a196-221.htm>
- [16] World Bank, *The Global Findex Database 2017*, disponibil la <<https://globalfindex.worldbank.org/>>, [accesat la 1 octombrie 2020]